

Ο Ρήγας και ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός στη Θεσσαλία

Επιμέλεια: Μ. Γ. Βαρβούνης - Αλ. Γ. Καπανιάρης

Ελληνική Δημοκρατία
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ/ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ
στο πλαίσιο συνδιοργάνωσης του Συνεδρίου
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

**Ο ΡΗΓΑΣ &
Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ
ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ**

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ**

17 - Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας - 17

**Ο ΡΗΓΑΣ &
Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ
ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ**

Επιμέλεια:

Μ. Γ. Βαρβούνης - Αλ. Γ. Καπανιάρης

 **ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΙΔΙΟΜΕΛΟΝ**

Τίτλος:

Ο ΡΗΓΑΣ & Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Copyright: ©

Διάθεση - Διανομή: Βιβλιοπωλείο «Ο Λύχνος»,
Κ. Καρτάλη 160, τ.κ. 38221, τηλ. & fax: 2421032916
Τόπος και χρονολογία έκδοσης: Βόλος, 2021

ISBN: 978-618-85707-6-4

Χρονολογία έκδοσης: 2022

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Ειρήνη Παπαδοπούλου
Σχεδίαση - Εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες «ΠΑΛΜΟΣ»

Διορθώσεις: Σοφία Ξυνογαλά

Φωτογραφία εξωφύλλου: Πορτρέτο του Ρήγα, έργο άγνωστου ζωγράφου
Συλλογή: Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας και Βορείων Σποράδων -
Περιφέρεια Θεσσαλίας

Ο Συλλογικός τόμος «Ο Ρήγας και ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός στη Θεσσαλία» δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Πανελλήνιου Επιστημονικού Συνεδρίου «Ο Ρήγας και ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός στη Θεσσαλία», που συνδιοργανώθηκε από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, την Περιφέρεια Θεσσαλίας – Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας & Βορείων Σποράδων, την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, διά της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας, την Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος & Αλμυρού, τον Πολιτιστικό φορέα της Ιεράς Μητρόπολης Δημητριάδος & Αλμυρού «Μαγνήτων Κιβωτός», για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος, στις 5-6 Νοεμβρίου 2021 στον Βόλο.

Στις μελέτες του τόμου, στα χωρία/αποσπάσματα που βρίσκονται στην αρχαΐζουσα υιοθετήθηκε το πολυτονικό σύστημα γραφής. Στις παραπομπές και στη βιβλιογραφία ακολουθήθηκε το ορθογραφικό σύστημα που επέλεξε ο/η κάθε συγγραφέας.

---

*Αφιέρωμα στη μνήμη
του Χαράλαμπου Στεργιούλη
(1970-2021)*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χαιρετισμός του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτη Δημητριάδος & Αλμυρού και Προέδρου του φορέα πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός»	13
Χαιρετισμός του Περιφερειάρχη Θεσσαλίας κ. Κώστα Αγοραστού	17
Χαιρετισμός της Αντιπεριφερειάρχη Μαγνησίας & Βορείων Σποράδων κ. Δωροθέας Κολυνδρίνη	19
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	21
~~~~~ ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄ ~~~~~	
Το έργο του Ρήγα και ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός στη Θεσσαλία	
Νεοελληνικός Διαφωτισμός, πνευματική αναγέννηση και πολιτισμική ταυτότητα του «Δούλου γένους»: μια λαογραφική προσέγγιση Μανόλης Γ. Βαρβούνης	47
Η πρωτοποριακή δράση του Ρήγα Βελεστινλή για την αποτίναξη της σκλαβιάς Δημήτριος Καραμπερόπουλος	63

Νέες ιδέες και επιστημονικές θεωρίες στο «Φυσικής Απάνθισμα» του Ρήγα Βελεστινλή απέναντι στις παραδοσιακές πρακτικές και αντιλήψεις στην Ελλάδα Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη	83
Ο Ρήγας και ο φωτισμός του Γένους - Η περίπτωση του παιχνιδιού ιστορικών γνώσεων του Peter Friedrich Catel και η ενδεχόμενη αξιοποίησή του από τον Ρήγα Γεώργιος Κοντομήτρος	115
Οι απελευθερωτικές ιδέες μέσα από τις λέξεις στην «Ελληνική Νομαρχία» Ναυσικά Μουλά - Αγγελάκη	129
Η στάση των Θεσσαλών Λογίων απέναντι στη Γαλλική Επανάσταση και τον Ναπολέοντα Δημήτριος Ν. Παντελοδήμος	157
Η «ανάσχεση του Διαφωτισμού» στη μετεπαναστατική Ελλάδα: οι ενστάσεις των προτεσταντών ιεραποστόλων Αντώνης Α. Σμυρναίος	171
Το μεταφραστικό έργο των Μηλιωτών λογίων Άνθιμου Γαζή και Δανιήλ Φιλιππίδη στις φυσικές επιστήμες και η συνεισφορά τους στη διαμόρφωση της νέας ελληνικής επιστημονικής ορολογίας Χ. Θ. Ξενάκης	209

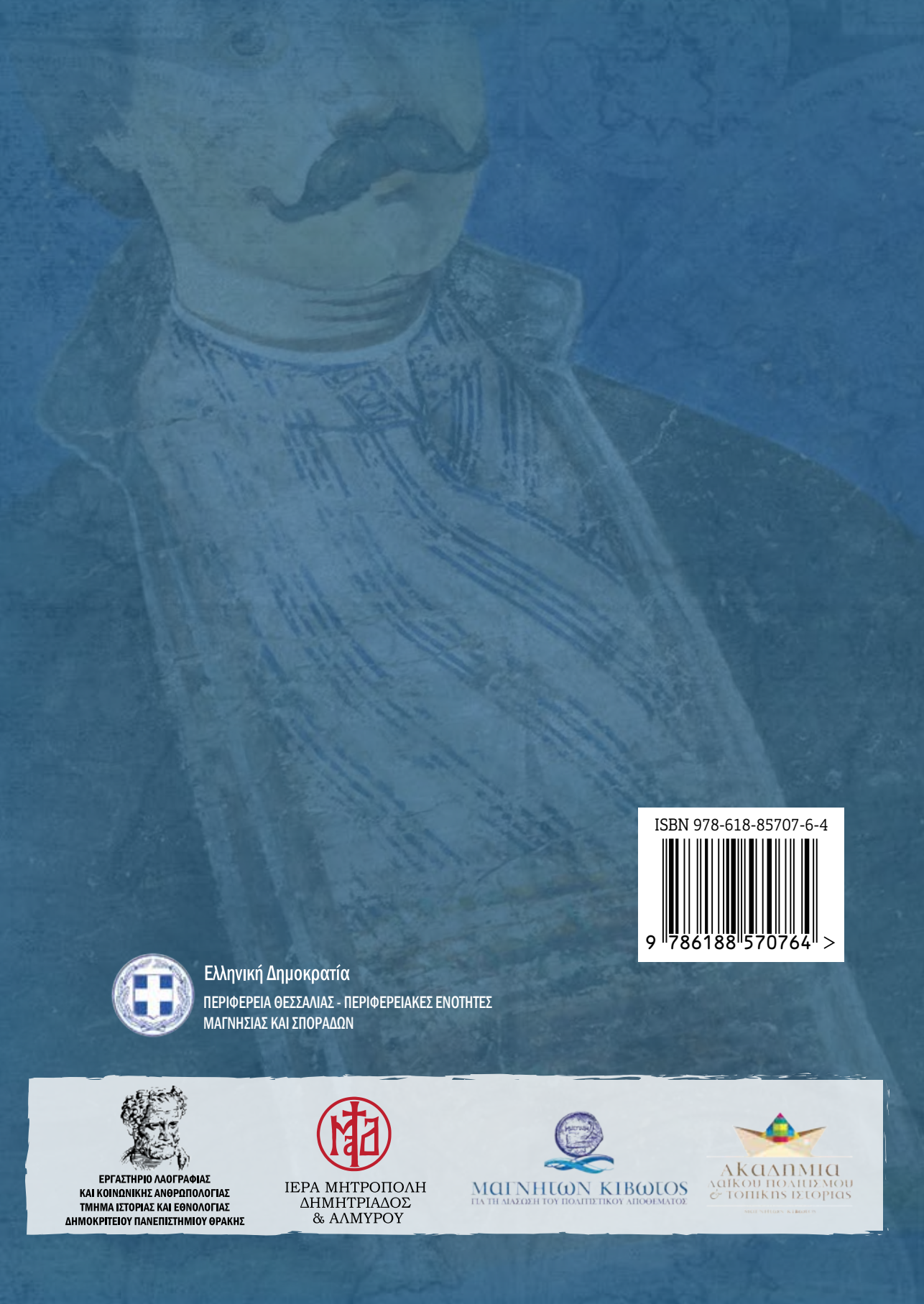
ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄

Νεοελληνικός Διαφωτισμός και Εκπαίδευση στη Θεσσαλία

- Μια παιγνιώδης παιδεία στον Άγιο Γεώργιο Ζαγοράς και ο πατριάρχης Καλλίνικος
Ιωάννης Δ. Βαραλής
Γεωργία Κολέτσιου 255
- Διαφωτισμός και Εκπαίδευση την περίοδο της Επανάστασης του 1821, Τεχμήρια μέσα από τους θησαυρούς των Πηλιορείτικων Ιστορικών Βιβλιοθηκών Ζαγοράς και Μηλεών
Αλέξανδρος Καπανιάρης 275
- Το παιδαγωγικό έργο του Ιωάννη Πέζαρου και οι μαθητές του
Μιχάλης Λαφαζάνης 313
- Παιδαγωγικά στοιχεία στο έργο του Ρήγα Βελεστινλή
Κωνσταντίνος Δ. Μαλαφάντης 335
- Η Εκπαίδευση στη Θεσσαλία κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και η συμβολή της Εκκλησίας στην ίδρυση και λειτουργία σχολείων
Θεόδωρος Α. Νημάς 365
- Κωνσταντίνος Μιχαήλ Κούμας (1777-1836). Η διαμόρφωση ενός λόγιου του Διαφωτισμού
Αννίτα Πρασά 395

Η Μελέτη των Φυσικών Επιστημών, από τον Θεσσαλό Λόγιο-Παιδαγωγό π. Στέφανο Κομμητά Δημοσθένης Α. Χατζηλέλεκας	411
Κατάλογος συγγραφέων	427

ISBN 978-618-85707-6-4

9 786188 570764 >

Ελληνική Δημοκρατία

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΟΓΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
& ΑΛΜΥΡΟΥ

ΜΟΥΝΙΠΙΟΝ ΚΙΒΩΤΟΣ
ΠΑ ΤΗ ΜΑΧΩΡΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΛΟΓΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΕΤΙΚΟΥ
& ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΟΥΝΙΠΙΟΝ ΚΙΒΩΤΟΣ